

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.gov.pl/sprawiedliwosc [Translation already published on the official website of the Polish Ministry of Justice]. Permission to re-publish this translation has been granted by the Polish Ministry of Justice for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC

© Ministerstwo Sprawiedliwości, www.gov.pl/sprawiedliwosc [Tłumaczenie zostało już opublikowane na oficjalnej stronie Ministerstwa Sprawiedliwości]. Zezwolenie na publikację tego tłumaczenia zostało udzielone przez Ministerstwo Sprawiedliwości wyłącznie w celu zamieszczenia w bazie Trybunału HUDOC

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

SEKCJA CZWARTA

SPRAWA H.N. przeciwko POLSCE

(Skarga nr 77710/01)

WYROK

STRASBURG

13 września 2005 r.

OSTATECZNY

13/12/2005

Niniejszy wyrok stał się ostateczny na warunkach określonych w art. 44 ust. 2 Konwencji. Może podlegać korekcie edytorskiej.

W sprawie H.N. przeciwko Polsce

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Sekcja Czwarta), zasiadając jako Izba w składzie:

Sir Nicolas BRATZA, *Przewodniczący*

Pan J. CASADEVALL,

Pan G.BONELLO,

Pan R.BONELLO,

Pan S.PAVLOSCHI,

Pan L.GARLICKI,

Pan J.BORNEGO BORNEGO, *sędziowie*

oraz Pan M.O'BOYLE, *Kancierz Sekcji*

obradując przy drzwiach zamkniętych 25 sierpnia 2005r.,

Ogłasza następujący wyrok, który został przyjęty tego samego dnia.

PROCEDURA

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 77710/01) przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej złożonej w Trybunale na podstawie art. 34 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności („Konwencja”) przez obywatela Norwegii, Pana H.N. („skarżący”) w dniu 23 października 2000r. Przewodniczący Izby przychylił się do prośby skarżącego, by nie ujawniać jego nazwiska (Reguła 47 § 3 Regulaminu Trybunału).

2. Skarżący, któremu przyznano pomoc prawną, był reprezentowany przez Pana T. Nilsena, prawnika praktykującego w mieście Levanger. Rząd polski („Rząd”) reprezentowany był przez swoich pełnomocników: Pana K. Drzewickiego, a następnie Pan J. Wołasiewicza z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżący zarzucał w szczególności, że niewykonanie końcowego wyroku zgodnie z Konwencją Haską z 1980r. dotyczącą cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę naruszyło jego prawa wynikające z artykułu 6 i 8 Konwencji.

4. Skarga została przydzielona do Sekcji Czwartej Trybunału (Reguła 52 §1 Regulaminu Trybunału). Izba, która miała rozpatrzyć niniejszą sprawę w ramach Sekcji (art. 27 ust.1 Konwencji) została ustanowiona zgodnie z Regułą 26 §1.

5. Decyzją z dnia 7 lutego 2004r. Trybunał uznał skargę za częściowo dopuszczalną.

6. W dniu 1 listopada 2004r. Trybunał zmienił skład swoich Sekcji (Reguła 25 §1). Niniejsza sprawa została skierowana do nowo utworzonej Sekcji Czwartej.

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

7. Skarżący urodził się w 1946r. i mieszka w Norwegii.

A. Rodzina powoda

8. W 1987r. skarżący ożenił się z obywatelką Polski M.C. W 1989r. M.C. urodziła ich pierwszą córkę A. Następnie w 1992r. urodził się ich syn B., a w 1994r. druga córka, C.

9. Skarżący mieszkał wraz z rodziną w Norwegii. W ich domu mieszkał również S.C., syn M.C. z jej poprzedniego małżeństwa, urodzony w 1980r.

10. W dniu 22 listopada 1994r. M.C. została skierowana na ponad dwa miesiące do zakładu psychiatrycznego. Według skarżącego stwierdzono u niej „wyraźną psychozę paranoidalną”.

11. S.C. cierpiał na zaburzenia rozwoju spowodowane przez „głębokie odrzucenie” przez jego matkę.

B. Separacja

12. Od 31 marca 1998r. skarżący oraz M.C. pozostawali w separacji. Następnie wnieśli pozew o rozwód.

13. W dniu 15 czerwca 1998r. Sąd Rejonowy w Inderoy przyznał skarżącemu opiekę nad A, B i C. Ponadto sąd przyznał M.C. prawo do wizyt. Mogła ona odwiedzać dzieci raz w tygodniu w ich domu i w co drugi weekend po przesłaniu skarżącemu pisemnego zawiadomienia z 3-dniowym wyprzedzeniem. W tym samym czasie sąd wydał nakaz zakazujący M.C. odwiedzania jej dzieci w ich szkołach. Zarówno skarżącemu jak i M.C. przyznano prawa rodzicielskie.

14. W dniu 17 lipca 1998r. Sąd Okręgowy w Trondheim oddalił odwołanie M.C. od orzeczenia Sądu Rejonowego.

C. Uprorowadzenie dzieci oraz wniosek o ich zwrot

15. W dniu 28 sierpnia 1999r. M.C. uprowadziła A, B i C i zabrała ich do Polski.

16. W dniu 31 sierpnia 1999r. skarżący wystąpił do polskiego Ministerstwa Sprawiedliwości – jako organu centralnego ustanowionego na mocy Konwencji Haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę („Konwencja Haska”) – o pomoc w zapewnieniu powrotu dzieci.

17. W dniu 9 września 1999r. M.C. złożyła w Sądzie Rejonowym w Warszawie wniosek o wydanie decyzji ustalającej miejsce stałego pobytu dzieci w Warszawie. Wniosła również o wydanie orzeczenia zakazującego skarżącemu wywiezienia dzieci z Polski.

WYROK W SPRAWIE H.N. PRZECIWKO POLSCE

18. W dniu 24 września 1999r. wniosek skarżącego o nakazanie powrotu dzieci został złożony w Sądzie Rejonowym w Warszawie przez polski organ centralny.

19. W dniu 5 października 1999r. Sąd Rejonowy w Warszawie zawiesił postępowanie w sprawie wniosku złożonego przez M.C. Decyzja sądu opierała się na art. 16 Konwencji Haskiej.

20. W dniu 22 listopada 1999r. do polskiego Ministerstwa Sprawiedliwości zostało przekazane polskie tłumaczenie opinii biegłego uzyskanej przez Sąd Rejonowy w Inderoy w dniu 4 października 1999r.

21. W dniu 25 listopada 1999r. w Sądzie Rejonowym w Warszawie odbyła się rozprawa w sprawie dotyczącej wniosku powoda o nakazanie powrotu dzieci. M.C., której adwokat nie uczestniczył w rozprawie poinformował sąd, iż chciałaby ona dostarczyć w późniejszym czasie dokumenty potwierdzające, że ona i jej dzieci były źle traktowane przez skarżącego. Rozprawę odroczone do 6 grudnia 1999r.

22. W dniu 6 grudnia 1999r. sąd zażądał opinii biegłego na temat relacji pomiędzy dziećmi a ich rodzicami i tego, czy powrót dzieci do skarżącego nie doprowadziłby do fizycznych lub psychologicznych zaburzeń u dzieci. Rozprawę odroczone do 10 stycznia 2000r.

23. W dniu 7 grudnia 1999r. skarżący, M.C. i dzieci zostali przesłuchani w warszawskim Ośrodku Diagnostyczno - Konsultacyjnym, który był również odpowiedzialny za sporządzenie opinii biegłego.

24. W dniu 5 stycznia 2000r. Sąd Rejonowy w Inderoy przyznał powodowi prawa rodzicielskie nad A., B. i C. oraz zmienił M.C. prawa do wizyt. Sąd uznał, iż M.C. nielegalnie zabrała dzieci do Polski.

25. W dniu 10 stycznia 2000r. rozprawa przed Sądem Rejonowym w Warszawie została odroczone bez terminu, ponieważ nie została jeszcze sporządzona opinia biegłego.

26. Opinia biegłego wpłynęła 2 lutego 2000r. Zawierała ona 6 stron i kończyła się następującymi wnioskami:

„Więzi emocjonalne dzieci z obojgiem rodziców nadal istnieją, ale są zakłócone na skutek konfliktów w środowisku rodzinnym. Stosunek ojca do dzieci nie budzi zastrzeżeń i wzajemne relacje między nim a B. i C. są prawidłowe.

Natomiast istotne problemy występują w relacji między ojcem a A., która częściowo identyfikuje się z matką i której stosunek do ojca został narzucony przez matkę. Dlatego też przekazanie jej pod opiekę ojca może być trudne.

Niemniej istniejące zaburzenia zachowania A. wskazują, że ojciec w większym stopniu gwarantowałby prawidłowy rozwój w przyszłości.”

27. W dniu 24 lutego 2000r. odbyła się rozprawa w Sądzie Rejonowym w Warszawie.

28. Następna rozprawa miała miejsce w dniu 2 marca 2000r. Sąd Rejonowy w Warszawie uwzględnił wniosek o nakazanie powrotu dzieci, złożony przez skarżącego i nakazał M.C. wydanie dzieci skarżącemu. Jako, że M.C. oświadczyła, iż będzie odwoływać się od tej decyzji, sąd przyznał skarżącemu prawa do odwiedzin do czasu rozstrzygnięcia sprawy w postępowaniu apelacyjnym. Podczas rozprawy pełnomocnik skarżącego poprosił sędziego o odebranie dzieci M.C. i umieszczenie ich w placówce opiekuńczo-wychowawczej, gdyż istniało ryzyko, że M.C. ukryje dzieci. Sędzia odrzucił jednak wniosek uznając, że takie ryzyko nie istnieje.

29. Następnie M.C. wniosła do Sądu Okręgowego w Warszawie apelację od orzeczenia Sądu Rejonowego z dnia 2 marca 2000r.

30. W dniu 30 maja 2000r. odbyła się rozprawa w Sądzie Okręgowym w Warszawie. Pełnomocnik M.C. złożył zaświadczenie lekarskie stwierdzające, że M.C. jest chory i nie jest w stanie uczestniczyć w rozprawie. Sąd odroczył rozprawę do 4 lipca 2000r.

31. W dniu 4 lipca 2000r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił apelację wniesioną przez M.C. Podczas rozprawy M.C. i jej adwokat oświadczyli, że dzieci zostaną ukryte.

D. Postępowanie wykonawcze

32. W dniu 27 lipca 2000r. rozpoczęło się postępowanie wykonawcze. Komornik zażądał od M.C. by wydała dzieci, jednak M.C. odmówiła.

33. W dniu 31 lipca 2000r. skarżący wpłacił komornikowi 1600 koron norweskich.

34. W dniu 14 września 2000r. komornik przekazał akta sprawy Sądowi Rejonowemu w Warszawie.

35. W dniu 19 października 2000r. odbyło się w Sądzie Rejonowym w Warszawie pierwsze posiedzenie w postępowaniu egzekucyjnym. M.C. nie uczestniczyła w nim, a następnie dostarczyła zaświadczenie lekarskie stwierdzające, że była chora.

36. Następnym terminem posiedzenia przed Sądem Rejonowym w Warszawie miał miejsce w dniu 23 listopada 2000r. Sąd odroczył posiedzenie, gdyż uznał za konieczną obecność obu stron w postępowaniu.

37. W dniu 5 grudnia 2000r. polski organ centralny poinformował norweski organ centralny o decyzji Sądu Rejonowego z dnia 23 listopada 2000r. Skarżący stwierdził, że polski organ centralny nie poinformował go, iż musi on być obecny podczas posiedzenia w dniach 19 października i 23 listopada 2000r. oraz że nie otrzymał od Sądu Rejonowego w Warszawie stosownych wezwań.

38. W dniu 7 stycznia 2001r. skarżący został przesłuchany w Warszawie przez biegłego psychologa.

39. W dniu 8 stycznia 2001r. odbyło się posiedzenie w Sądzie Rejonowym w Warszawie. Sąd nakazał M.C. oddanie dzieci skarżącemu w

terminie siedmiu dni. Sąd postanowił również, iż jeśli M.C. nie zastosuje się do nakazu sądu, zostanie ukarana grzywną w wysokości 1000 złotych lub karą dziesięciu dni pozbawienia wolności. Sąd nakazał również odebranie dzieci siłą przez komornika w wypadku, gdy nie zostaną one oddane w terminie siedmiu dni.

40. M.C. wniosła zażalenie na postanowienie Sądu Rejonowego z 8 stycznia 2001r., jednak Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił je w dniu 6 marca 2001r.

41. W dniu 2 kwietnia 2001r. komornik wysłał Rejonowemu Komitetowi ds. Ochrony Praw Dziecka w Warszawie pisemną prośbę o pomoc w wykonaniu postanowienia Sądu Rejonowego o odebraniu M.C. dzieci siłą. Prośba opierała się na art. 1092 Kodeksu postępowania cywilnego i zawierała informację, iż komornik przeprowadzi wykonanie postanowienia sądowego w dniu 19 kwietnia 2001r. o godz. 13.00 w domu M.C. w Warszawie.

42. W dniu 4 kwietnia 2001r. norweski organ centralny poinformował polski organ centralny o obawach powoda, iż M.C., która w przeszłości ukrywała już dzieci, może ukryć je ponownie, a następnie spytał go, czy istnieje możliwość podjęcia środków aby temu zapobiec oraz aby ustalić datę wykonania postanowienia sądu.

43. W dniu 9 kwietnia 2001r. polski organ centralny udzielił następującej odpowiedzi:

„Chciałbym poinformować, iż nie ma możliwości wykonania postanowienia sądu w inny sposób. Faktem jest, że sąd może podjąć prewencyjne środki, lecz wykonanie tych środków będzie przeprowadzone w ten sam sposób, co decyzja co do istoty. Obawy Pana N. zostały przekazane do właściwego sądu.

Wykonanie postanowienia może nie nastąpić przed wyznaczoną datą”.

44. W dniu 17 kwietnia 2001r. odbyło się spotkanie skarżącego z komornikiem. Komornik poinformował skarżącego, że w następstwie jego prośby z 2 kwietnia 2001r. skontaktował się z Komitetem ds. Ochrony Praw Dziecka.. Komitet poinformował komornika, iż nie wyśle swego przedstawiciela do uczestnictwa w wykonaniu postanowienia sądu z 19 kwietnia 2001r. Dodatkowo osoba reprezentująca Komitet wystosowała wobec komornika następujące oświadczenie:

„ Rozumie Pan, że nie mogę się z tym zgodzić i że matka dzieci zostanie niezwłocznie poinformowana o dniu i godzinie wykonania nakazu.”

45. Według skarżącego komornik nie podjął żadnych kroków w celu przyspieszenia wykonania postanowienia sądu.

46. W dniu 19 kwietnia 2001r. komornik w asyście dwóch funkcjonariuszy policji, pracownika opieki społecznej, skarżącego oraz konsula norweskiego przybyli do domu M.C. w celu wykonania

postanowienia sądowego. Jednak ani M.C. ani jej dzieci nie było. Matka M.C., mieszkająca w tym samym domu, poinformowała komornika, że M.C. wraz z dziećmi „wyjechali około 12 kwietnia 2001r. w nieznanym kierunku.”

47. Następnie polskie i norweskie władze policyjne zostały poinformowane, że M.C. uprowadziła dzieci i ukrywa je na terenie Polski.

48. W dniu 31 sierpnia 2001r. norweski organ centralny dostarczył swojemu polskiemu odpowiednikowi dane dotyczące konta bankowego M.C. założonego przez nią w Warszawie, na które otrzymywała swoją emeryturę z Norwegii.

49. W dniu 17 września oraz 14 listopada 2001r. norweski organ centralny przesłał polskiemu organowi centralnemu zapytanie na temat rozwoju wydarzeń w związku z poszukiwaniem dzieci powoda, ale nie otrzymał odpowiedzi.

50. W dniu 12 grudnia 2001r. norweski organ centralny przesłał polskiemu organowi centralnemu trzeci wniosek o informacje na temat postępów w sprawie skarżącego. Prośba ta została podpisana przez dwóch wysokiej rangi urzędników organu.

51. W dniu 19 grudnia 2001r. polski organ centralny poinformował swego norweskiego odpowiednika, że dane dotyczące konta bankowego M.C. zostały przekazane do prokuratury, która sprawdziła ten trop. Polski organ centralny poinformował władze norweskie o nowych przepisach, które z dniem 27 września 2001r. ustanawiała kuratora sądowego odpowiedzialnym za wykonywanie postanowień sądowych uwzględniających wnioski o oddanie dzieci. Dlatego też, w dniu 14 grudnia 2001r., Sąd Rejonowy w Warszawie uwzględnił wniosek złożony przez pełnomocnika skarżącego i zadecydował, że kurator sądowy odbierze dzieci M.C. gdy zostanie ustalone miejsce jej pobytu.

52. W dniach 4 kwietnia i 18 czerwca 2002r. skarżący zwrócił się do Komendanta Głównego Policji w Warszawie z pisemną prośbą o pomoc w znalezieniu jego dzieci, jednak nie otrzymał żadnej odpowiedzi.

E. Powrót A.

53. W dniu 9 lipca 2002r. do skarżącego zadzwonił S.C., mający wówczas 22 lata i przebywający na wakacjach w Polsce. S.C. poinformował skarżącego, że A. odwiedzała w tym czasie ciotkę M.C. w Warszawie. Skarżący natychmiast skontaktował się z polskimi i norweskimi władzami policyjnymi, natomiast S.C. obserwował A.

54. W dniu 10 lipca 2002r. A. wróciła do domu skarżącego w Norwegii.

55. W dniu 9 września 2002r. Sąd Rejonowy w Warszawie wysłał do szkoły podstawowej w Warszawie zapytanie, czy B. i C. uczęszczały na zajęcia. W dniu 28 października 2002r. sąd zwrócił się do kuratorium oświaty o udzielenie informacji, czy dzieci B. i C. uczęszczały do jakiegokolwiek szkoły znajdującej się pod nadzorem kuratorium.

56. W dniu 20 grudnia 2002r. norweski Minister Sprawiedliwości wysłał do Ministra Sprawiedliwości RP pismo wnosząc o zapoznanie z aktami sprawy skarżącego.

57. W dniu 23 stycznia 2003r. odbyło się w Warszawie spotkanie przedstawicieli instytucji biorących udział w poszukiwaniu dzieci. Zostało ono zorganizowane przez polskie Ministerstwo Sprawiedliwości.

58. Dnia 29 stycznia 2003r. Sąd Rejonowy w Warszawie zwrócił się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o udzielenie informacji, gdzie M.C. pobierała swoją emeryturę.

59. W dniu 10 lutego 2003r. sąd zwrócił się do dwóch następnych szkół podstawowych w Warszawie o udzielenie informacji, czy B. i C. uczęszczały do nich. Tego samego dnia sąd został poinformowany przez Biuro Międzynarodowej Współpracy Policji, że M.C. telefonowała z Warszawy do Norwegii.

60. Dnia 17 lutego 2003r. Prokurator Rejonowy w Warszawie poinformował Sąd Rejonowy w Warszawie, że M.C. została aresztowana w Białymstoku kilka miesięcy wcześniej.

61. W dniu 18 lutego 2003r. polskie Ministerstwo Sprawiedliwości odpowiedziało na pismo z dnia 20 grudnia 2002r. Odpowiedź odnosiła się do przebiegu postępowania w sprawie skarżącego i do faktu, że M.C. stała pod zarzutem fałszerstwa dokumentów i posługiwania się fałszywą tożsamością. M.C. oddano pod nadzór policyjny i zakazano opuszczania Polski.

62. W dniu 28 lutego 2003r. Prokurator Rejonowy w Białymstoku poinformował Sąd Rejonowy w Warszawie, że prokuratura wniosła akt oskarżenia przeciwko M.C. do Sądu Rejonowego w Białymstoku. M.C. została oskarżona o sfalszowanie dokumentów, jako że posługiwała się i co do siebie i co do B. i C. nieprawdziwymi danymi osobowymi.

F. Powrót B. i C.

63. W dniu 15 kwietnia 2003r. kurator sądowy odebrał B. i C. ich matce M.C.

64. W dniu 16 kwietnia 2003r. dzieci wróciły do skarżącego.

II. STOSOWNE PRAWO KRAJOWE

A. Konwencja Haska z dn. 25 października 1980 dotycząca cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę

65. Konwencja Haska została opublikowana w polskim Dzienniku Ustaw z dnia 25 września 1995r. Art. 7 Konwencji stanowi w odpowiedniej części:

WYROK W SPRAWIE H.N. PRZECIWKO POLSCE

„Organy centralne powinny ze sobą współdziałać i popierać współpracę między właściwymi władzami w ich odnośnych państwach w celu zapewnienia niezwłocznego powrotu dzieci oraz realizacji innych celów niniejszej konwencji.

W szczególności powinny one bezpośrednio lub przy pomocy jakiegokolwiek pośrednictwa podejmować wszelkie odpowiednie środki w celu:

- a) ustalenia miejsca przebywania dziecka bezprawnie uprowadzonego lub zatrzymanego;
- b) zapobieżenia dalszemu zagrożeniu dla dziecka lub dalszym szkodom dla zainteresowanych stron przez podjęcie lub spowodowanie podjęcia środków tymczasowych;
- c) zapewnienia dobrowolnego wydania dziecka lub doprowadzenia do polubownego rozwiązania sporu;
jeżeli okaże się to potrzebne - wymiany informacji dotyczących sytuacji społecznej dziecka;
- d) przekazywania informacji o charakterze ogólnym dotyczących przepisów ustawodawstwa ich państwa, odnoszących się do stosowania konwencji;
- e) wszczęcia lub ułatwienia wszczęcia postępowania sądowego lub administracyjnego w celu uzyskania powrotu dziecka, a w stosownych wypadkach - ustalenia lub skutecznego wykonywania prawa do odwiedzin;
- f) przyznania lub ułatwienia, w stosownych wypadkach, pomocy sądowej i prawnej, łącznie z udziałem adwokata i doradcy prawnego;
- g) podjęcia niezbędnych działań administracyjnych, jakie mogą być konieczne i pożądane do zapewnienia bezpiecznego powrotu dziecka;
- h) wzajemnego informowania się na temat funkcjonowania konwencji oraz, tak dalece jak to jest możliwe, usuwania wszelkich przeszkód powstałych przy jej stosowaniu.

Zgodnie z artykułem 11:

„Władze sądowe lub administracyjne każdego Umawiającego się Państwa powinny podejmować niezwłoczne działania w celu powrotu dziecka.

Jeżeli dana władza sądowa lub administracyjna nie podejmie decyzji w ciągu sześciu tygodni od daty wpłynięcia wniosku, wnioskodawca lub organ centralny państwa wezwanego, z własnej inicjatywy lub na wniosek organu centralnego państwa wzywającego, może żądać przedstawienia powodów zwłoki”.

B. Polski Kodeks postępowania cywilnego z 1964r.

66. Art. 1092 Kodeksu, który został uchylony 26 września 2001r., stanowi co następuje:

WYROK W SPRAWIE H.N. PRZECIWKO POLSCE

„Przy odbieraniu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej lub pozostającej pod opieką komornik powinien zachować szczególną ostrożność i uczynić wszystko, aby osoba ta nie doznała krzywdy fizycznej lub moralnej. Komornik powinien zażądać pomocy organu opieki społecznej lub innej powołanej do tego instytucji, a w razie potrzeby pomocy biegłego”.

PRAWO

I. ZARZUCANE NARUSZENIE ART. 8 KONWENCJI

67. Skarżący zarzucił naruszenie art. 8 Konwencji, który stanowi że:

„1. Każdy ma prawo do poszanowania swojego życia prywatnego i rodzinnego, swojego mieszkania i swojej korespondencji.

2. Niedopuszczalna jest ingerencja władzy publicznej w korzystanie z tego prawa, z wyjątkiem przypadków przewidzianych przez ustawę i koniecznych w demokratycznym społeczeństwie z uwagi na bezpieczeństwo państwowe, bezpieczeństwo publiczne lub dobrobyt gospodarczy kraju, ochronę porządku i zapobieganie przestępstwom, ochronę zdrowia i moralności lub ochronę praw i wolności innych osób”.

A. Stanowiska stron

1. Skarżący

68. Skarżący twierdził, że władze polskie nie zdołały zwrócić mu dzieci dostatecznie szybko. Opinia biegłego sporządzona na wniosek Sądu Rejonowego w Warszawie dnia 6 grudnia 1999r. dotyczyła pytań, na które odpowiedziano już w opinii biegłego sporządzonej dla Sądu Rejonowego w Inderøy i przedłożonej władzom polskim dnia 22 listopada 1999r. Ponadto skarżący podnosił, że pomiędzy lipcem 2000r. i 23 stycznia 2003r. władze polskie nie podejmowały działań wymaganych od nich przez Konwencję Haską.

2. Rząd

69. Rząd twierdził, że „władze państwowe zajmujące się sprawą skarżącego podjęły wszelkie możliwe działania w celu zachowania prawidłowych relacji skarżącego z jego dziećmi”. Wykonanie postanowienia sądu nakazującego oddanie dzieci było utrudniane przez M.C., która ukryła dzieci. W konkluzji Rząd stwierdził, że okoliczności sprawy nie ujawniły naruszenia artykułu 8 Konwencji oraz zwrócił się do Trybunału o uznanie skargi za niedopuszczalną jako oczywiście niezasadną.

B. Ocena Trybunału

1. Zasady ogólne

70. Trybunał przypomina, że zasadniczym przedmiotem art. 8 jest ochrona jednostki przed arbitralnym działaniem organów publicznych. Ponadto wyrażono w nim pozytywne obowiązki nieodzowne dla skutecznej „ochrony” życia rodzinnego. W obydwu kontekstach należy zwrócić uwagę na zachowanie właściwej równowagi pomiędzy konkurencyjnymi interesami jednostki oraz społeczeństwa jako całości; także w obydwu kontekstach państwo dysponuje pewnym marginesem uznania (zob. *Keegan przeciwko Irlandii*, wyrok z 26 maja 1994 r., seria A nr 290, str. 19, § 49).

71. W odniesieniu do obowiązku państwa w zakresie środków pozytywnych Trybunał wielokrotnie stwierdzał, że art. 8 obejmuje prawo rodzica do podejmowania środków w celu ponownego połączenia ze swoim dzieckiem oraz obowiązek organów krajowych ułatwienia takiego połączenia (zob., m.in. *Ignaccolo-Zenide przeciwko Rumunii*, skarga nr 31679/96, § 94, ECHR 2000-I oraz *Nuutinen przeciwko Finlandii*, skarga nr 32842/96, § 127, ECHR 2000-VIII, *Iglesias Gil i A.U.I. przeciwko Hiszpanii*, skarga nr 56673/00, § 49, ECHR 2003-V).

72. W sprawach dotyczących wykonania decyzji z zakresu prawa rodzinnego Trybunał wielokrotnie stwierdzał, że decydujące znaczenie ma to, czy organy krajowe w celu ułatwienia wykonania decyzji podjęły wszelkie niezbędne kroki, jakich można w uzasadniony sposób żądać w szczególnych okolicznościach każdej sprawy (zob. *Hokkanen przeciwko Finlandii*, wyrok z 23 września 1994r., seria A nr 299-A, § 53, *Ignaccolo-Zenide*, cyt. powyżej, § 96, *Nuutinen przeciwko Finlandii*, skarga nr 32842/96, § 128, ECHR 2000-VIII oraz *Sylvester przeciwko Austrii*, skargi nr 36812/97 i 40104/98, § 59, 24 kwietnia 2003r.).

73. W tego typu sprawach adekwatność środka oceniana jest przez pryzmat szybkości jego zastosowania, ponieważ upływ czasu może mieć nieodwracalne skutki dla relacji pomiędzy dzieckiem i niemieszkającym z nim rodzicem. W postępowaniu w trybie Konwencji Haskiej jest tak tym bardziej, ponieważ art. 11 Konwencji Haskiej wymaga w postępowaniu o zwrot dziecka od właściwych organów sądowych lub administracyjnych by działały sprawnie, a każdy brak działania przez okres dłuższy niż 6 tygodni może skutkować żądaniem przedstawienia powodów zwłoki (zob. *Ignaccolo-Zenide*, cyt. powyżej, § 102).

74. Trybunał stwierdził także, że chociaż stosowanie środków przymusu względem dzieci nie jest w takich delikatnych kwestiach pożądane, nie można wykluczyć zastosowania sankcji w przypadku niezgodnego z prawem zachowania rodzica, z którym dziecko zamieszkuje (zob. *Ignaccolo-Zenide*, cyt. powyżej, § 106).

75. Wreszcie, Trybunał przypomina, że Konwencja należy stosować zgodnie z zasadami prawa międzynarodowego, zwłaszcza tymi, które dotyczą międzynarodowej ochrony praw człowieka (zob. *Streletz, Kessler i Krenz przeciwko Niemcom* [WI], skargi nr 34044/96, 35532/97 i 44801/98, § 90, ECHR 2001-II oraz *Al-Adsani przeciwko Zjednoczonemu Królestwu* [WI], skarga nr 35763/97, § 55, ECHR 2001-XI). W rezultacie Trybunał uznaje, że pozytywne obowiązki, jakie art. 8 Konwencji nakłada na Państwa-Strony w zakresie ponownego łączenia rodziców z dziećmi, należy interpretować w świetle Konwencji Haskiej z 25 października 1980r. dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę, tym bardziej w sytuacji, gdy państwo wezwane jest także stroną tego instrumentu (zob. *Ignaccolo-Zenide*, cyt. powyżej, § 95).

2. Zastosowanie zasad ogólnych w niniejszej sprawie

76. Po pierwsze Trybunał zaważa, że bezspornym było, iż więź pomiędzy skarżącym i jego dziećmi wchodziła w zakres życia rodzinnego w rozumieniu art. 8 Konwencji.

77. W związku z tym należy ustalić, czy miał miejsce brak poszanowania życia rodzinnego skarżącego. W świetle powyższych zasad decydujące znaczenie w niniejszej sprawie ma to, czy organy polskie podjęły wszelkie konieczne właściwe kroki w celu ułatwienia wykonania postanowienia z dnia 2 marca 2000r. nakazującego powrót dzieci do skarżącego.

78. Szybkie zastosowanie środka było konieczne, gdyż powód zwrócił się z pilnym wnioskiem do sądów, którego celem była ochrona jednostki przed wszelkimi szkodami, które mogły nastąpić na skutek upływu czasu.

79. Odnosząc się do szczególnych okoliczności sprawy Trybunał odnotowuje, że w postępowaniu w sprawie wniosku skarżącego o powrót dzieci, Sądowi Rejonowemu zajęło prawie 2 miesiące, od 6 grudnia 1999r. do 2 lutego 2000r., uzyskanie 6-stronicowej opinii biegłego (zob. par. 22 i 26 powyżej). Co więcej, między 2 marca i 30 maja 2000r. nie odbyło się żadne posiedzenie, gdyż najwyraźniej sprawa pozostawała bez biegu przed sądem apelacyjnym (zob. par. 28 i 31 powyżej). Trybunał stwierdza, iż nie przedstawiono żadnego satysfakcjonującego wyjaśnienia uzasadniającego tą zwłokę.

80. W odniesieniu do fazy wykonania Trybunał dostrzega także kilka okresów beczynności, szczególnie po pierwszej nieskutecznej próbie wykonania postanowienia w dniu 19 kwietnia 2001r., kiedy M.C. zmieniła miejsce pobytu w celu uniemożliwienia wykonania nakazu oddania dzieci. Następnie aż do 9 lipca 2002r., kiedy odnaleziono pierwsze z dzieci dzięki informacji dostarczonej przez S.C., władze wydały tylko jedną decyzję procesową, w dniu 14 grudnia 2001r. (zob. par. 46, 51 i 53 powyżej). Wydaje się, że w tym czasie władze nie podjęły żadnych kroków w celu ułatwienia wykonania nakazu. W szczególności nie podjęły one żadnych działań w

związku z informacją przekazaną w dniu 31 sierpnia 2001r. przez norweski organ centralny, który dostarczył im dane dotyczące rachunku bankowego M.C. w Warszawie, na który wpływała jej renta z Norwegii. Zamiast tego, jednak dopiero w dniu 29 stycznia 2003r., Sąd Rejonowy w Warszawie zwrócił się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o informacje, gdzie M.C. pobierała swoje świadczenia. Ponadto brak uzasadnienia dla okresów bezczynności pomiędzy 10 lipca i 9 września 2002r. oraz pomiędzy 28 października 2002r. i 23 stycznia 2003r.

81. Trybunał stwierdza, że te okresy bezczynności trwały od 8 do 12 tygodni i że w szczególnych okolicznościach sprawy muszą być one uznane za istotne.

82. Rząd utrzymywał, że wykonanie wyroku było utrudniane przez M.C., która ukrywała się z dziećmi. W związku z tym Trybunał zauważa, że władze nie podjęły żadnych środków, aby temu zapobiec. Sądy krajowe ignorowały ostrzeżenia, że M.C. może ukryć dzieci, wyrażone przez skarżonego podczas przesłuchania w dniu 2 marca 2000r. oraz przez pełnomocnika M.C. na posiedzeniu w dniu 4 lipca 2000r. Także komornik nie przyspieszył wykonania postanowienia sądu nakazującego przymusowe odebranie dzieci, które było zaplanowane na 19 kwietnia 2001r., pomimo oświadczenia Komitetu ds. Ochrony Praw Dziecka, że ostrzegą o tym fakcie M.C.

83. Z uwagi na powyższe, a także pomimo marginesu uznania w niniejszej sprawie, jaki przysługuje państwu wezwanemu, Trybunał stwierdza, że władze polskie nie podjęły odpowiednich i skutecznych wysiłków w celu wyegzekwowania przysługującego skarżącemu prawa do powrotu jego dzieci, a tym samym naruszyły jego prawo do poszanowania życia rodzinnego, wynikające z art. 8.

W efekcie doszło do naruszenia art. 8 Konwencji.

II. ZARZUCANE NARUSZENIE ART. 6 UST. 1 KONWENCJI

84. Skarżący zarzucił, że nadmierna długość postępowania dotyczącego powrotu dzieci stanowiła naruszenie art. 6 § 1, który w odpowiedniej części stanowi:

„Przy rozstrzyganiu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym ..., każdy ma prawo do... rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie... przez sąd...”

A. Stanowiska stron

1. Skarżący

85. Według skarżącego długość postępowania pozostawała w sprzeczności z wymogiem „rozsądnego terminu” zgodnie z art. 6 ust. 1 Konwencji. Twierdził on, że w sierpniu 1999r. złożył wniosek w trybie Konwencji Haskiej, którego celem był jak najszybszy powrót

uprowadzonych dzieci. Mimo tego polskie władze nie zapewniły szybkiego połączenia go z dziećmi oraz przeoczyły, o co chodzi w postępowaniu.

86. Skarżący zwrócił uwagę na kilka okresów beczynności, za które organy prowadzące postępowanie powinny zostać pociągnięte do odpowiedzialności. W szczególności Sądowi Okręgowemu w Warszawie 12 tygodni zajęło oddalenie apelacji złożonej od decyzji z 2 marca 2000r. Ponadto w późniejszym postępowaniu wykonawczym komornik nie działał z należytą starannością wymaganą w takich sprawach, szczególnie po tym jak M.C. i jej pełnomocnik oznajmili podczas posiedzenia w dniu 4 lipca 2001r., że dzieci zostaną ukryte.

2. Rząd

87. Rząd nie zgodził się ze skarżącym i stwierdził, że czas trwania sprawy był rozsądny. Ogólny czas trwania postępowania, czyli 3 lata i ponad 7 miesięcy, może być tłumaczony okolicznościami sprawy, a w szczególności jej złożonością. W opinii Rządu postępowanie dotyczące uprowadzenia dzieci jest zwykle związane z bardzo złożonymi kwestiami natury prawnej i faktycznej.

88. Rząd stwierdził, iż skarżący nie przyczynił się do wydłużenia postępowania. To M. C. ponosiła odpowiedzialność za wydłużenie postępowania, podejmując wiele legalnych i nielegalnych kroków by zapobiec powrotowi dzieci do ich ojca.

89. Jeśli chodzi o postępowanie organów krajowych Rząd stwierdził, że nie było znaczących okresów beczynności, które można przypisać organom krajowym. Zdaniem Rządu sądy rozpoznające wniosek o powrót dzieci do Norwegii działały z odpowiednią starannością i szybkością. Przyznał, że do pewnych opóźnień doszło na etapie postępowania wykonawczego. Niemniej jednak organy, w szczególności komornik sądowy, nie mogą być pociągnięte do odpowiedzialności za te opóźnienia.

B. Ocena Trybunału

90. Trybunał przypomina, że ocena czy postępowanie zakończono w rozsądnym terminie musi być dokonywana w świetle okoliczności sprawy i z uwzględnieniem kryteriów ustalonych w jego orzecznictwie, zwłaszcza stopnia złożoności sprawy, postępowania skarżącego oraz odpowiednich organów, a także znaczenia sprawy dla skarżącego (zob., m.in., *Frydlender przeciwko Francji* [WI], skarga nr 30979/96, § 43, ECHR 2000-VII, *Humen przeciwko Polsce* [WI], § 60, skarga nr 26614/95, 15 października 1999r.).

91. Trybunał zauważa, że postępowanie zostało wszczęte w dniu 31 sierpnia 1999r., kiedy skarżący złożył wniosek na podstawie Konwencji Haskiej. Zakończyło się dnia 16 kwietnia 2003r., kiedy orzeczenie krajowe zostało ostatecznie wykonane wobec wszystkich dzieci (zob. § 16 i 64

powyżej). Przedmiotowe postępowanie trwało zatem 3 lata, 7 miesięcy i 16 dni.

92. Trybunał odnotowuje, że chociaż oczywiste jest, że sprawa była skomplikowana na skutek zachowania M.C., to ogólne opóźnienie spowodowane były okresami bezczynności, które były już przedmiotem analizy Trybunału w kontekście art. 8 (zob. §§ 79 – 82 powyżej). Należy je przypisać organom krajowym.

93. Trybunał podziela opinię skarżącego, że w świetle znaczenia, jakie sprawa miała dla skarżącego oraz nieodwracalnego charakteru przedmiotowych środków, właściwe organy krajowe były zobowiązane, na podstawie ust. 6 § 1, do działania ze szczególną starannością w celu zapewnienia sprawnego przebiegu postępowania (zob. Johansen przeciwko Norwegii, wyrok z 7 sierpnia 1996r., *Reports of Judgements and Decisions* 1996-III § 88). Trybunał stwierdza, że organy nie wykazały takiej staranności.

94. Trybunał wreszcie zauważa, że bezspornym jest, że skarżący nie przyczynił się do wydłużenia postępowania i nie widzi powodu, aby utrzymywać inaczej.

95. W efekcie Trybunał stwierdza, że biorąc pod uwagę znaczenie postępowania oraz obowiązek działania ze szczególną starannością, ogólny czas trwania postępowania w niniejszej sprawie przekroczył rozsądny termin. W związku z tym nastąpiło naruszenie art. 6 § 1 Konwencji.

II. ZASTOSOWANIE ART. 41 KONWENCJI

96. Art. 41 Konwencji stanowi:

„Jeśli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeżeli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi taka potrzeba, o przyznaniu słusznego zadośćuczynienia pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda

97. Skarżący w dniu 16 kwietnia 2004r., tj. dniu, kiedy złożono skargę, zażądał ogólnej kwoty 853 683 koron norweskich (NOK), stanowiących równowartość kwoty 103 tys. euro (EUR) – tytułem szkody majątkowej. Kwota ta miała pokryć utratę zarobków skarżącego od września 2001r., kiedy przestał pracować, do grudnia 2013r., kiedy najmłodsze dziecko osiągnie pełnoletność.

98. Odnośnie do szkody niemajątkowej skarżący zażądał kwoty 400 tys. NOK, stanowiącej równowartość 48 300 euro tytułem zadośćuczynienia za cierpienia doznane przez niego i jego dzieci.

99. Rząd stwierdził, że żądanie powoda co do zadośćuczynienia za szkodę niemajątkową z tytułu utraty hipotetycznego dochodu, nie pozostawało w związku z zarzucanym naruszeniem Konwencji. Jeśli chodzi o szkodę niemajątkową Rząd argumentował, że kwota żądana przez skarżącego jest zbyt wysoka, a także wnosił o stwierdzenie przez Trybunał, że samo uznanie naruszenia stanowi wystarczające zadośćuczynienie za szkodę niemajątkową doznaną przez skarżącego.

100. W odniesieniu do szkody majątkowej Trybunał stwierdza, iż nie istnieje związek przyczynowy pomiędzy żądanym odszkodowaniem i stwierdzonym naruszeniem. Dlatego też Trybunał oddala roszczenie skarżącego.

101. Trybunał stwierdza jednak, że skarżący istotnie doznał szkody niemajątkowej oraz że nie będzie wystarczającym zadośćuczynieniem samo stwierdzenie naruszenia Konwencji. Uwzględniając okoliczności sprawy i dokonując oceny na zasadzie słuszności zgodnie z art. 41, Trybunał przyznaje skarżącemu kwotę 10 tys. EUR z tego tytułu.

B. Koszty i wydatki

102. Powód zażądał ogólnej kwoty 105 915 NOK, stanowiącej równowartość 12850 euro tytułem kosztów i wydatków wymienionych poniżej:

- (i) 7 860 NOK z tytułu kosztów związanych z tłumaczeniem i działaniami komornika, w tym równowartość 560 euro za usługi prywatnego detektywa w Izraelu i Polsce;
- (ii) 49 690 NOK z tytułu opłacenia adwokata reprezentującego skarżącego w postępowaniu sądowym, z czego została odjęta kwota 792 euro otrzymana już w formie pomocy prawnej z Rady Europy.
- (iii) 7 086 NOK z tytułu kosztów telefonów i poczty;
- (iv) 41 280 NOK z tytułu kosztów 10 podróży ojca i jego dzieci pomiędzy Norwegią i Polską w związku z postępowaniem wykonawczym oraz w celu zabrania dzieci do ich domu w Norwegii.

103. Rząd stwierdził, że koszty i wydatki żądane przez skarżącego są po części niezwiązane ze sprawą, ponieważ nic nie wskazuje na to, że zostały poniesione w celu zapobieżenia lub uzyskania zadośćuczynienia za stwierdzone naruszenie.

104. Trybunał zauważa, iż koszty i wydatki związane z postępowaniem krajowym, w zakresie w jakim dotyczą postępowania wykonawczego, uznanego za prowadzące do naruszenia Konwencji (patrz ust. 83 i 95 wyżej) oraz koszty postępowania w Strasburgu były kosztami koniecznymi. Koszty te winny zatem zostać zwrócone w zakresie, w jakim nie przekraczają rozsądnego poziomu (zob. Ignaccolo-Zenide, cyt. powyżej, § 121).

Trybunał przyznaje skarżącemu kwotę 12000 euro z tytułu poniesionych kosztów i wydatków.

C. Odsetki za zwłokę

105. Trybunał uważa, iż odsetki za zwłokę winny być oparte na marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego, do której należy dodać trzy punkty procentowe.

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ JEDNOMYŚLNIE:

1. *Stwierdza*, że nastąpiło naruszenie art. 8 Konwencji;
2. *Stwierdza*, że nastąpiło naruszenie art. 6 ust. 1 Konwencji;
3. *Orzeka*
 - b) że pozwane Państwo musi wypłacić skarżącemu, w terminie trzech miesięcy od dnia, w którym wyrok stanie się ostateczny zgodnie z art. 44 ust. 2 Konwencji, następujące kwoty, które winny być przeliczone na korony norweskie po kursie obowiązującym w chwili wypłaty:
 - i. 10 000 EUR (dziesięć tysięcy euro) z tytułu szkody niemajątkowej;
 - ii. 12 000 EUR (dwanaście tysięcy euro) z tytułu szkody majątkowej;
 - iii. jakiegokolwiek podatek należny od powyższych kwot;
 - c) że po upływie wskazanych powyżej trzech miesięcy do chwili wypłaty płatne będą od powyższych kwot odsetki zwykle oparte na marginalnej stopie procentowej Europejskiego Banku Centralnego w czasie okresu zwłoki plus trzy punkty procentowe;
4. *Oddala* pozostałą część żądania o słuszne zadośćuczynienie.

Sporządzono w języku angielskim oraz notyfikowano na piśmie dnia 13 września 2005r., zgodnie z Regułą 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Michael O'BOYLE
Kanclerz

Nicolas BRATZA
Przewodniczący